

HARMOON
ARAşTIRMA MERKEZİ
For Contemporary Studies
مركز حرمون للدراسات المعاصرة

Türkiye'deki Suriyelilerin, Suriye'ye Geri Dönme Hakkındaki Tutumları

Sosyal araştırmalar

Araştırmaacı: Abdalnaser Aljasem

Harmoon Araştırma Merkezi:

Harmoon Araştırma Merkezi, Suriye meselesi ile ilgili siyasi, toplumsal ve entelektüel konular başta olmak üzere, Suriye’de devam eden çatışmalar ve bu çatışmaların gelişme senaryoları hakkında çalışmalar ve araştırmalar yapmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen bağımsız bir araştırma kurumu olan Harmoon merkezi, sivil toplumun performansını arttırmayı ve demokrasi bilincini yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, Arap meseleleri, bölgesel ve uluslararası Arap ilişkileri ile ilgilenmektedir.

Harmoon, Suriye’nin geleceğini demokrasi, özgürlük, adalet ve insan hakları temellerine dayalı ve eşit yurttaşlık değerleri üzerine inşa etmek amacıyla; Suriyelilerin meselelerini ele alan girişimleri başlatmakta ve yapıcı bir diyalog alanı ve fikirlerin buluştuğu bir meydan olmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Bölümü:

Bu bölüm, Suriye’nin temel konularını ve sorunlarını ele alan ve uygun çözümler ve alternatifler öneren objektif çalışmalar sunmaktadır. Aynı zamanda, bilimsel araştırma ilkelerini esas alan ve özgün bir araştırma gayreti içeren eğitimsel, kültürel, hukuki, ekonomik, sosyal ve siyasi araştırmalar üretmektedir.

Araştırma bölümü, mevcut durumu inceleyen araştırmalar sunmaya özen göstermenin yanı sıra, Suriye’nin geleceğindeki eğitim, kültür, hukuk, düşünce ve siyaset sistemlerini yeniden inşa etmeyi ve aralarındaki karşılıklı etkileşimi incelemeyi amaçlayan araştırmalar yapmaktadır. Ayrıca, Suriye savaşının etkilerini ve bu etkileri gelecekte çoğunlukçu demokrasi sistemiyle aşmanın yollarını araştırmaktadır.

Türkiye’deki Suriyelilerin, Suriye’ye Geri Dönme Hakkındaki Tutumları

Doç. Dr. Abdalnaser Aljasem⁽¹⁾

Ağustos - 2022

(1) Halep Üniversitesi ve Mardin Üniversitesi İşletme Bölümünde Eski Doçent ve
Yönetim geliştirme ve eğitim danışmanı

İÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti	3
Önsöz.....	8
1. Türkiye’deki Suriyeliler:.....	10
2. Anketin uygulama şekli:	12
3. Ankete Katılan grup:	13
4. Verilen cevaplara göre analizler:	24
5. Sonuçlar:	30

Yönetici Özeti

Birçok faktöre bağlı olarak, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin çoğu değişen derecelerde kaygı ve istikrasızlık içinde yaşamaktadır. Bu faktörlerin en önemlisi: iş türü, ikamet yeri, ikamet izni türü, Türkiye’deki Suriyelilerin varlığını düzenleyen kararların çokluğu ve bu kararların bazen birbirleriyle çelişik olmasıdır.

Son dönemde, Türk toplumunun Suriyelilerin varlığından rahatsız olduğunu gösteren açıklama, araştırma ve anketler artmış ve araştırmayı yapan taraflara ve araştırmanın amaçlarına göre tarafsızlık ve objektiflik konusunda farklılık göstermiştir. Bahsi geçen çalışmaların tamamı, Suriyeliler varlığından duyulan huzursuzluk kategorisindedir. Bir milyon Suriyeliyi Suriye’ye geri gönderip Suriye’nin kuzeyinde bulunan 13 bölgeye yerleştirme projesinin ortaya çıkması ve 2023 seçimlerin yaklaşması ile Suriyeliler, Türkiye’nin hem medya hem de siyasi gündeminin ana maddesi olmuştur. Zira muhalefet partileri bu konuyu, oy oranını arttırmak için kullanmaya çalışmaktadırlar.

Şüphesiz ki bütün bunlar, Türkiye’deki Suriyelilerin psikolojik ve toplumsal sağlığına yansımaktadır. Ancak gerçek anlamda Suriyelileri endişelendiren ve seçeneklerini etkileyen ve daha çok ciddiye aldıkları husus, hükümetin kararlarıdır. Bu da son dönemde açık ve hızlı bir şekilde fark edilmektedir.

Bu nedenle Harmoon Araştırmalar Merkezi, Türkiye’deki Suriyelilerin geri dönüş ile ilgili tutumlarını ve bu meselenin ana paydaşları olduklarından dolayı görüşlerini bilmek için bu anketi düzenlemeye karar vermiştir. Ayrıca, Türkiye’deki Suriyeli örneklem grubuna

bu anketi hazırlayarak, geri dönüşlerini etkileyen faktörleri tanımayı amaçlamıştır.

Anket, başta Suriyelilerin yoğun bir şekilde yaşadığı; İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay olmak üzere bütün illerdeki Suriyelilere, kartopu tekniğini kullanarak, Google drive vasıtasıyla ulaştırılmış ve 1010 Suriyelinin yanıtını kapsamıştır⁽¹⁾. Katılım oranlarına gelince; İstanbul %27,9, Gaziantep %20.1, Şanlıurfa %11.4, Hatay %9.1, Mardin %6.7 geri kalanları ise diğer illerden katılmıştır. Bu katılım oranları, en çok İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa'da yaşayan Suriyelilerin dağılımına uygun bir şekilde ayarlanmıştır.

Daha sonra veriler düzenlenmiş, kodlanmış, analiz edilmiş ve Suriyelilerin geri dönüşle ilgili tutumlarını açıklayan birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Öne çıkan sonuçlar aşağıdadır:

1. Türkiye'deki Suriyelilerin çoğu herhangi bir yardım almayıp geçimini çalışarak sağlamaktadır. Ayrıca Türk resmi istatistiklerinin de gösterdiği gibi; Suriyelilerin sadece %1,35'i kamplarda, geri kalanlar ise İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay başta olmak üzere Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamaktadır.
2. Anket sonuçları, siyasi değişkeninin ve siyasi hayat standartlarının Suriyelilerin büyük çoğunluğunun geri dönme kararının üzerindeki etkisinin önemini göstermiştir. Bu çatışmanın nedenlerine ilişkin farklı söylemlerin ve sınıflandırmaların öne sürülmesinden bağımsız olarak, katılımcıların %80'i geri dönüşlerini Suriye'deki siyasi değişime bağlamıştır.

(1) Anket iki gruba ayrılmıştır. birinci grup, Suriyelilerin çeşitliliğini yüksek derecede temsil eden demografik değişkenler. ikinci grup ise, kriterler, koşullar ve geri dönüş koşulları ile ilişkili değişkenlerdir.

3. Ankete katılanların büyük bir kısmı, mevcut rejimin değişmesi ve güvenlik soruşturmaların kaldırılması durumunda Suriye'ye geri dönmeyi kabul ettiği anlaşılmaktadır. Daha önce rejimin ilan ettiği aflara güvenip gittikten sonra hapse atılan veya rejim tarafından idam edilenlerin olması, bu bağlamda ciddi bir engel teşkil etmektedir. Bu şartların sağlanması durumunda geri dönüşü kabul edenlerin oranı, %75,6'ya ulaşmıştır.
4. Geri dönmek isteyen Suriyelilerin oranı yüksektir. Ancak, dönüş yeri ve ortamındaki psikolojik ve can güvenliğine bağlı olan maddi ve manevi şartlarla sınırlanmıştır. Zira, katılanların %80'i bu şartların sağlanması durumunda geri dönmeyi kabul etmiştir.
5. Çalışma izni olmadan çalışmak, düşük ücretler, zorlu çalışma koşulları ve bazı mahalle sakinleri veya devlet dairelerinde çalışanlar tarafından yapılan ayrımcılık gibi zorlu çalışma şartları ve düşük yaşam standartları, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunun geri dönme veya üçüncü bir ülkeye göç etme kararını etkilemektedir.
6. İkamet süresi, bazılarının iş kurması ve çocuklarının Türkçeyi öğrenmiş ve uyum sağlamış şekilde okullara ve üniversitelere gitmesi, dönme isteklerine yansımakta ve başka faktörlerin bulunmaması durumunda bu isteği azaltmaktadır.
7. Suriye'de (ev, tarla, araba, yatırım) gibi maddi mal varlıkların olması, geri dönme kararında etkili bir rol oynamaktadır.
8. Türkiye'de ikamet eden Suriyeli yaşlı kesimin büyük çoğunluğu, geri dönmeye daha çok meyillidir. Bu da insan doğası gereği, vatan ve toprağa olan bağlılıktan kaynaklıdır.

9. Ankete katılanların yaklaşık %80'i, siyasi ve ekonomik koşulların yanı sıra, güvenliğin ve yaşam kaynaklarının sağlanması durumunda, gönüllü olarak Suriye'de ait oldukları yere geri dönmek istemektedir.
10. Suriye'de ait oldukları yere geri dönmeleri, geri dönme kararını etkileyen faktör olarak kabul edilmektedir. Katılımcıların yaklaşık %60'ı, belirsiz bir yere geri dönme konusunda çekincelidir.
11. Suriyelilerin bir kısmı düzen, iş fırsatları, hizmetler ve bir merkezi otorite sağlandığı takdirde, Türkiye'nin kontrolü altında bulunan Suriye'nin Kuzey bölgelerine dönmeyi tercih etmektedir. Bu durumda dönmeyi kabul edenleri oranı %25'e ulaşmıştır.
12. İdlib, barış pınarı, fırat kalkanı ve zeytin dalı bölgelerindeki istikrarsızlık, merkezi otoritenin olmaması, aralarında rekabet olan grupların kontrolünde olması ve gelir kaynağı ve iş fırsatlarının bulunmamasından kaynaklı endişelerden dolayı, Suriyelilerin büyük çoğunluğu Suriyelileri Suriye'nin kuzeyine gönderilmesi hakkındaki haberlerden kaygı duyuyor ve bu haberleri tehdit olarak algılamaktadır. Bu konuda, endişe ve kaygı duyanların oranı %74'e ulaşmıştır.
13. Suriyelilerin büyük bir kısmı ile Suriye muhalefetinin resmi kuruluşları arasında güvensizlik olduğu ve aralarındaki iletişiminin uzun zamandır kopuk olduğu anlaşılmaktadır. Bu görüşü destekleyenlerin oranı yaklaşık %85'tir.
14. Suriyeliler, çözüm konusunda karşılaştıkları belirsizlikten dolayı, Suriye ve Türkiye dışında, üçüncü bir ülkeye göç etmeleri, şu an için Suriye'ye dönmekten daha mantıklı olduğunu düşünmektedirler. Suriyelilere göre, Türkiye ve özellikle bazı durumlarda

ırkçılığa kadar giden ayrımcı davranış ve açıklamaların artmasıyla birlikte çalışmak ve ikamet etmek için artık uygun bir ülke değildir. Aynı zamanda, Suriye'nin hala güvenli bir ülke olmaması ve bu durumun yakın gelecekte çözülme ihtimalinin bulunmamasından dolayı, katılanların %56'sı, üçüncü bir ülkeye göç etme seçeneğini düşünmektedir.

Ankete katılanların geri dönme hakkında verdikleri yanıtlar, objektifliğe daha yakın olup, Suriyelilerin ülkelerine geri dönmek istemediklerini gösteren abartılı anket, araştırma ve raporlardaki açıklama ve oranların birçoğuyla zıt düşmektedir.

Önsöz

Geçtiğimiz on yılda yaklaşık 13.5 Suriyelinin göç etmesi ile, Suriye dünyanın en büyük zorunlu göç krizi yaşamıştır. 6,8 milyon Suriyeli başka ülkeye göç ederken, 2020 yılın sonuna kadar yaklaşık 6,7 milyon Suriyeli de Suriye'nin içinde başka bir şehre göç etmek zorunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2016- 2021 yılları arasında 279.684 Suriyeli mültecinin farklı ülkelere gönüllü olarak Suriye'ye döndüğünü tahmin etmektedir. Günümüzde ise Suriye'de 14,6 milyon Suriyeli, insani yardımlara ihtiyaç duymaktadır.

Şüphesizdir ki, Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu farklı endişeler taşımaktadır. Bu endişeler, çalışma şartları, ikamet izni ve yeri, Suriyeliler ile ilgili olan kararların çeşitliliği ve bazen de çelişkili olması gibi birçok faktörden kaynaklanmaktadır.

Son dönemlerde, ev sahipliği yapan Türk toplumuna yönelik yapılan ve genelde Türk toplumunun Suriyelilerden rahatsız olduğuna dair sonuçlara varan açıklamalar, araştırmalar ve kamuoyu yoklamaların sayısı artmıştır. Bu çalışmalar, çalışmanın amacı ve kimin tarafından yapıldığına bağlı olarak, tarafsızlık ve objektiflik açısından farklılık göstermiştir. Birçok muhalif siyasetçi, partisi seçimleri kazanırsa, Suriyelileri kendi ülkelerine geri göndermekle tehdit etmiştir. Doğal olarak bütün bunların, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin psikolojisine yansımaktadır. Ancak gerçek anlamda Suriyelileri endişelendiren, Suriyelilerin daha çok ciddiye aldıkları ve seçimlerini etkileyen hükümetin kararlarıdır. Bu bağlamda, mahallelerdeki yabancıların sayılarını %20'yi geçmeyecek şekilde düşürme planı; hükümetin ilk somut adımı olmuştur.

Bütün bunları göz önünde bulundurarak, konunun asıl muhatabı olan Suriyelilere yönelik bu anketi yapıp, Suriye'ye geri dönüş ile alakalı düşünce ve fikirlerini incelemeye amaçlanmıştır.

1. Türkiye’deki Suriyeliler:

Resmi istatistiklere göre; 26 Mayıs 2022 tarihinde, Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.763.652 kişidir.⁽²⁾ Bunların küçük bir kısmı (50.352 Suriyeli) mülteci kamplarında yaşıırken, 3.713.301 kişi ise, kamplar dışında Türkiye’nin farklı illerinde yaşamaktadır. Türk istatistik kurumunun 31 Aralık 2021⁽³⁾ tarihinde yayınladığı bilgilere göre; bu sayı, 84.680.271 nüfusu olan Türkiye Cumhuriyeti’nin nüfusunun %4.26sını oluşturmaktadır. Sadece 71 Suriyelinin yaşadığı Artvin en az Suriyeli nüfusu barındıran il iken, en çok Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan iller sırası ile şöyledir; İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana.

Türkiye’deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin %54’ü erkek iken %46sı kadınlardan oluşmaktadır. Çalışma yaşı altında (0-14 yaş) çocukların oranı %40,5 iken, Çalışabilecek yaşı (15-64) olanların oranı %57.5tir. Emeklilik yaşı (65 yaş ve üstü) oranı ise %2’den daha azdır. Bu veriler, Türkiye’deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin hem günümüzde hem de geleceğe yönelik bir iş gücü olduklarını göstermektedir.

Geçici korum yönetmeliği, çalışma izni yerine geçmemektedir. Çalışma hakkını kazanmak için çalışma iznine başvurmak gerekir. Türkiye’de çalışan Suriyeli mültecilerin çoğunun çalışma izni olmadığı için; daha zor şartlar altında çalışmaktadırlar. Resmi verilere göre, 2020 yılında çalışma izni alan Suriyelilerin sayısı yaklaşık 58 bindir.

(2) Mayıs 2022 Suriyelilerin raporu, mülteciler derneği, 25.05.2022, erişim tarihi: 10.06.2022.
<https://bit.ly/3tA7QF4>

(3) Önceki kaynak.

Konu ile alakalı daha yeni veriler bulunmamaktadır. Türkiye’de çalışan Suriyelilerin sayılarına bakılırsa, çalışma izni alanların sayısı oldukça az olduğu görülmektedir.

3 Haziran 2022 tarihine kadar Suriye’ye gönüllü olarak dönenlerin sayısı yaklaşık 505.190 kişidir. 2016- 14 Nisan 2022 tarihleri arasında sınır dışı edilenlerin sayısı 19.336 kişidir.⁽⁴⁾ 2022 Mayıs ayında ise sadece Cilvegözü sınır kapısından 1222 kişi sınır dışı edilmiştir.⁽⁵⁾

(4) önceki kaynak.

(5) Samir alabdullah, Mehmet Tahiroğlu, ‘Türk partilerin Türkiye’deki yaşayan Suriyelilere karşı tutumları’ Harmoon çağdaş araştırma merkezi, 2022.

2. Anketin uygulama şekli:

Anket, birkaç ölçüm değişkenine göre tasarlanmış olup, iki gruba ayrılmıştır; birinci grup: Suriyelilerin farklılığını yansıtan demografik değişkenler. İkinci grup ise: geri dönüşün şartları ve durumları ile ilgilidir.

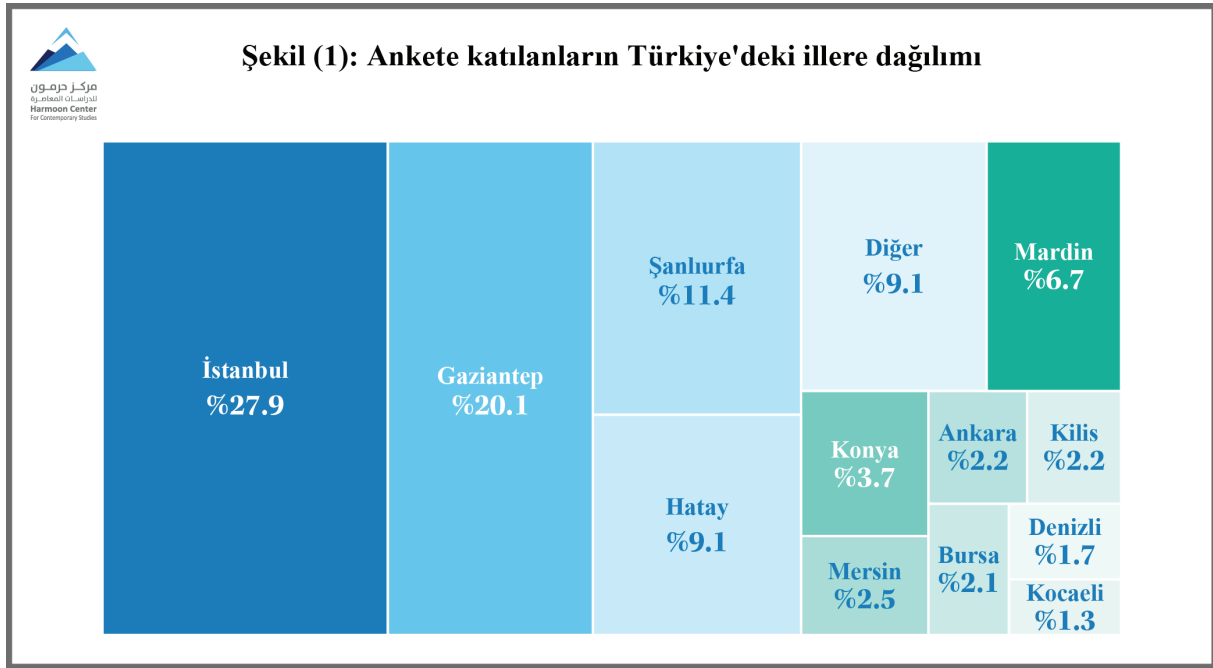
Anket, başta Suriyelilerin yoğun bir şekilde yaşadığı; İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay olmak üzere bütün illerdeki Suriyelilere, kartopu tekniğini kullanarak, Google drive vasıtasıyla ulaştırılmıştır.

Ankete 1010 kişi katılmıştır. Daha sonra, Suriyelilerin geri dönüş ile alakalı fikirleri ve tutumları hakkında bir sonuca varmak amacıyla verileri toplayıp analiz edilmiştir.

Bu ankete katılanlar rastgele seçilmiştir. Bu yöntem, kamuoyu yoklamalarının hızlı bir şekilde sonuçlandırılması için kullanılmaktadır. Bu nedenle, katılımcıların büyük bir kısmı eğitimli ve aktif gruplardan oluşmaktadır. Eğitim seviyesi daha düşük ve daha az nitelikte olan büyük kesime kıyasen, Bu kesimin bazı konulardaki görüşleri farklılık gösterebilmektedir.

3. Ankete Katılan grup:

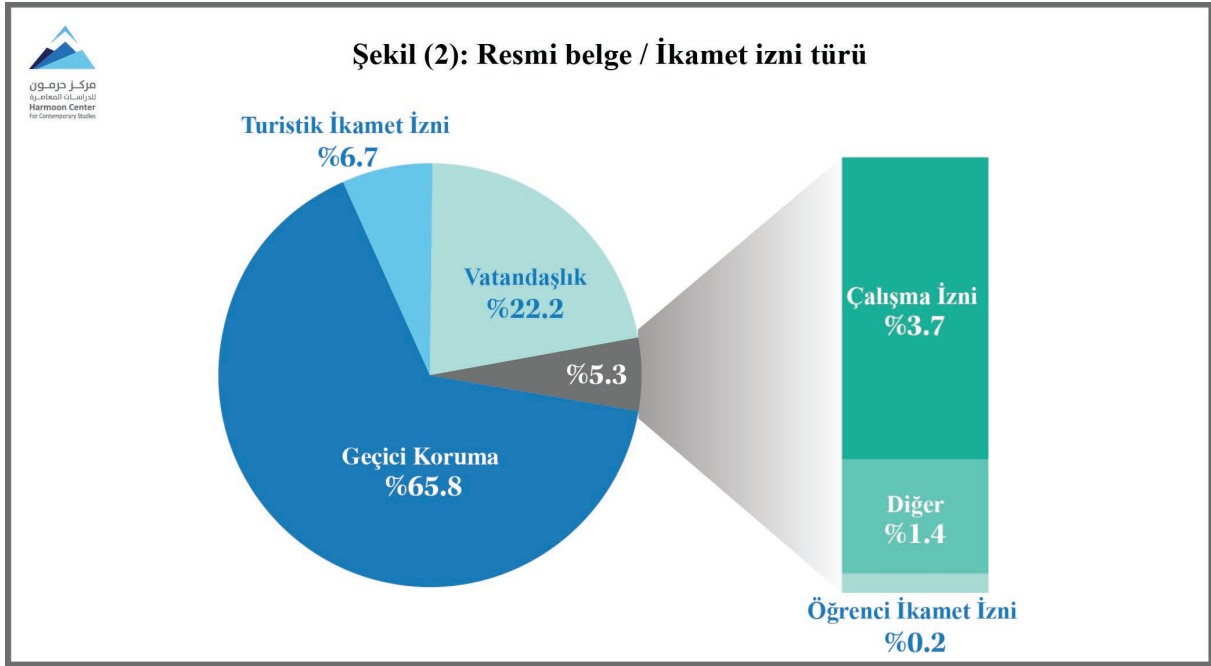
Anket, Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan 1010 Suriyelinin yanıtlarını kapsamaktadır. Katılım oranlarına gelince; İstanbul %27.9 , Gaziantep %20.1 , Şanlıurfa %11.4 , Hatay %9.1 , Mardin %6.7 geri kalanları ise diğer illerden katılmıştır. Bu katılım oranları, en çok İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfada yaşayan Türkiye'deki Suriyelilerin dağılımına uygun bir şekilde ayarlanmıştır.

Ankete katılanların statüsüne gelince; büyük çoğunluğu %65,8 geçici koruma kimlik belgesi sahiplerinden oluşurken, %22,3 ü Türk vatandaşlığına geçenler, %6,7 Turistik ikamet izni, %3,7 si Çalışma izni, %0,2 ise öğrenci ikamet iznine sahiplerinden oluşmaktadır.

Eğitimli ve nitelikli olanların bu anketlere ilgi göstermesinden ve bilindiği üzere, eğitimli, öğrenci ve diplomaya sahip olan kişilerin Türk vatandaşlığını almış olmasından dolayı, Ankete katılanlar ara-

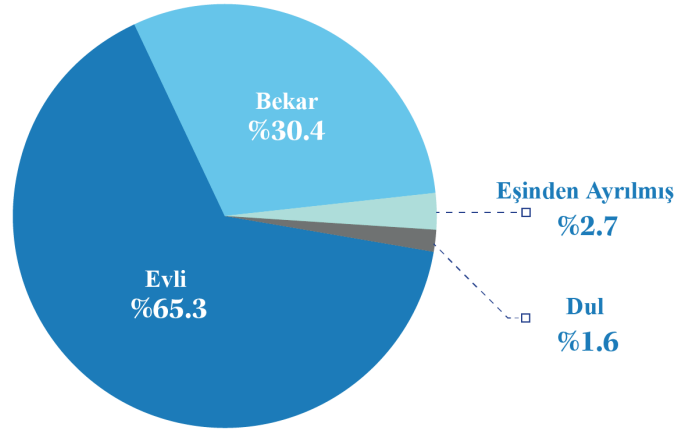
sında Türk vatandaşlığına sahip olanların oranı yüksektir.

Ankete katılan kadınların oranı %24,1'dir, erkeklerin oranı ise, %75,9'dur. Katılımcıların medeni durumuna gelince, evlilerin oranı %65,3, bekarların oranı %30,4, ayrılmış olanların oranı %2,7 ve dul kadınların oranı %1,6'dır. Bu oranlara bakılınca; Türkiye'deki Suriyelilerin genelde toplumsal ve ailevi istikrara sahip oldukları anlaşılmaktadır. 10 yıl süren savaşın toplumsal etkilerini göz önünde bulundurursak, bu durum iyi bir gösterge olduğunu söyleyebiliriz.

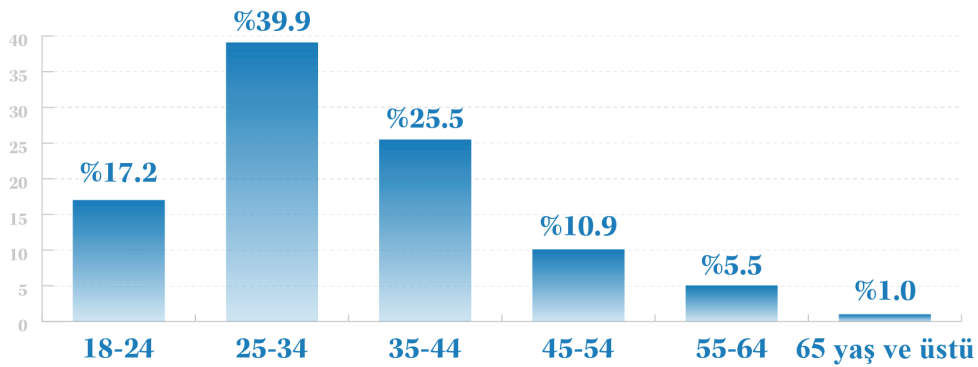
Şekil (3): Ankete katılanların medeni duruma göre dağılımı

Ankete katılanların yaş gruplarına gelince; (25- 35) yaş grubu %39,9, (35- 44) yaş grubu %25,4, (18- 24) yaş grubu %17,2, (45- 54) yaş grubu ise %10,9 oluşmaktadır. Bu veriler, Türkiye’deki Suriyelilerin %85’i çalışabilecek yaşta olduklarını göstermektedir. Bu da iş piyasasındaki somut ve belirgin katkılarını açıklamaktadır.

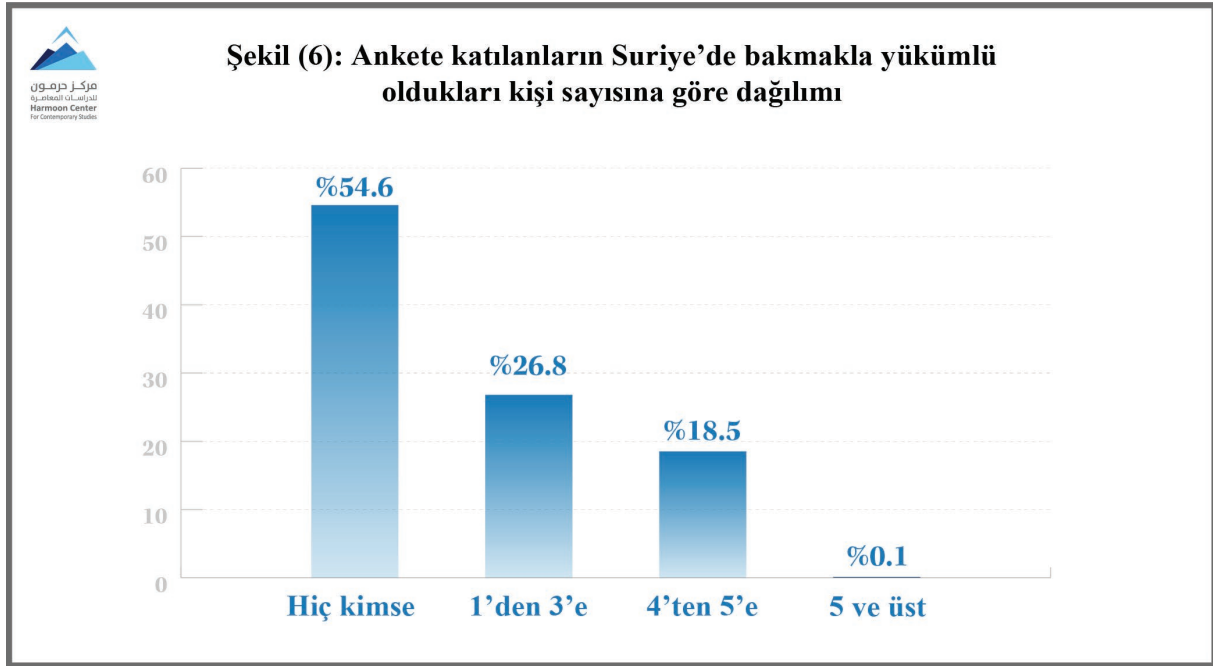
Şekil (4): Ankete katılanların yaşa göre dağılımı

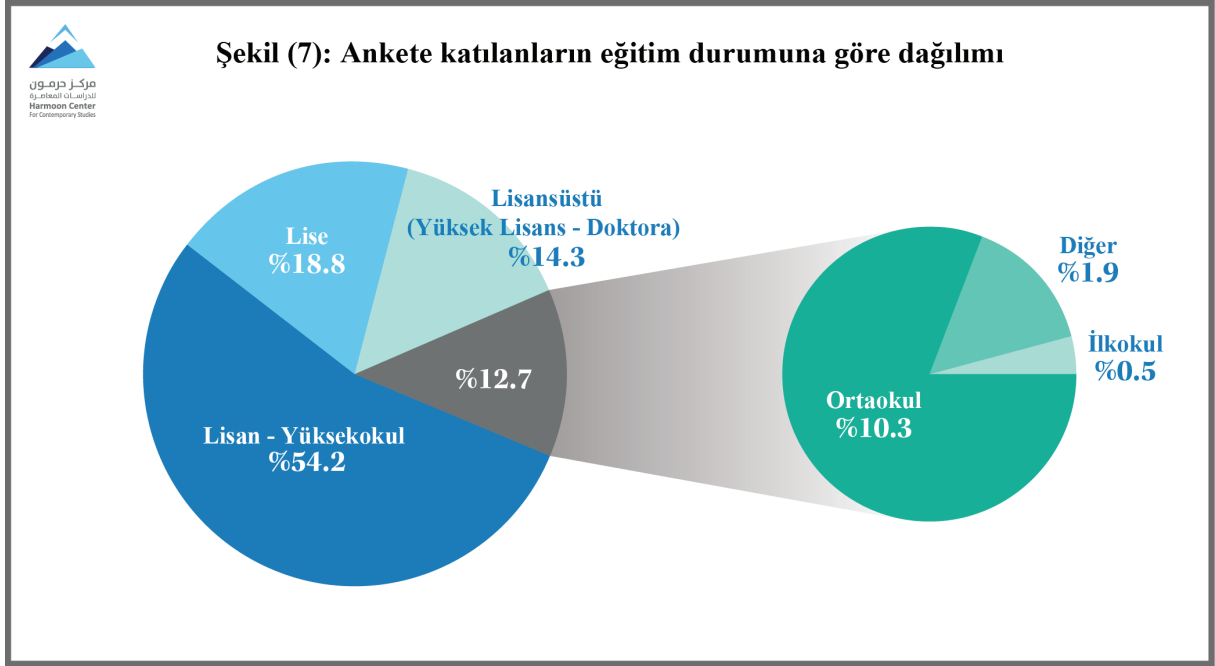
Ankete katılanların %43,1'i 4-5 kişiden fazla bir nüfusu geçindirmekle yükümlü iken, %34,6'sı 1-3 kişiyi geçindirmekle yükümlü, Türkiye'de kimseyi geçindirmekle yükümlü olmayanların oranı ise %21,6'dır. Bu oranlar, ankete katılanların evli / bekar oranları ile uyumludur.

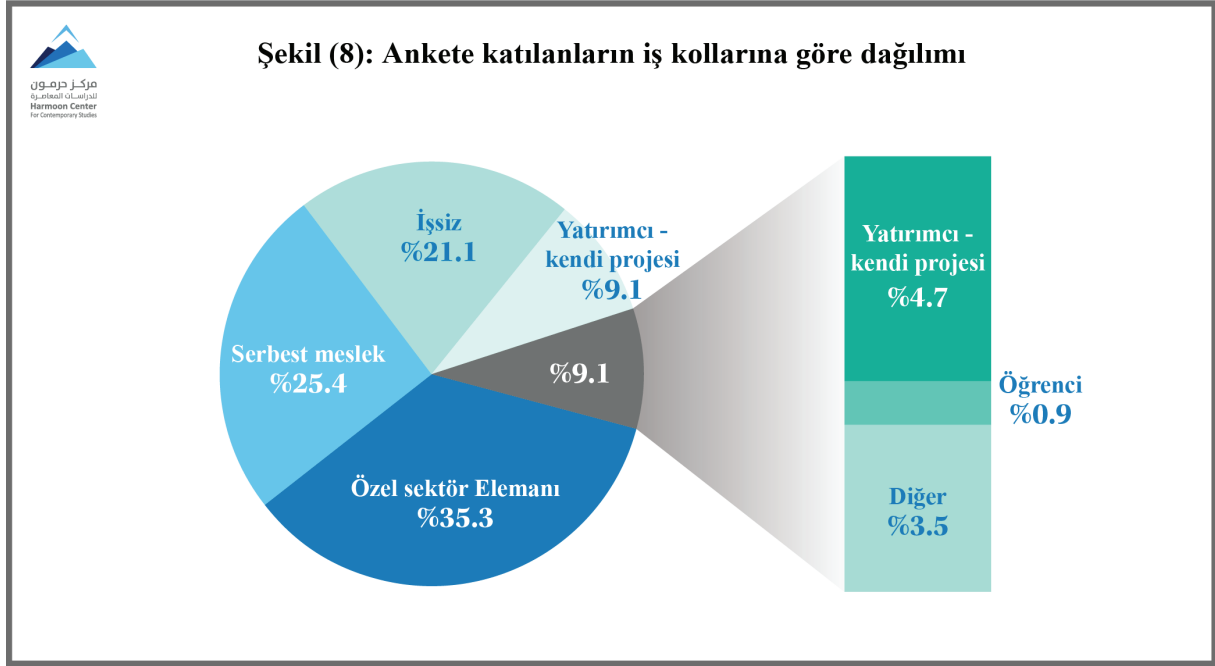
Türkiye'de yaşadığı halde, Suriye'de birilerini geçindirmekle yükümlü olanların oranı ise %54,7'dir. Bunların %26,8'i 1-3 kişiyi geçindirmekle yükümlü iken, %18,5'i 4-5 kişiden fazla bir nüfusu geçindirmekle yükümlüdür. Bu rakamlara göre; Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin yaklaşık yarısı ailesi ile yaşıyor iken, yaklaşık %25 i hala Suriye'de ikamet eden ailelerinin geçimini sağlamaktadır.

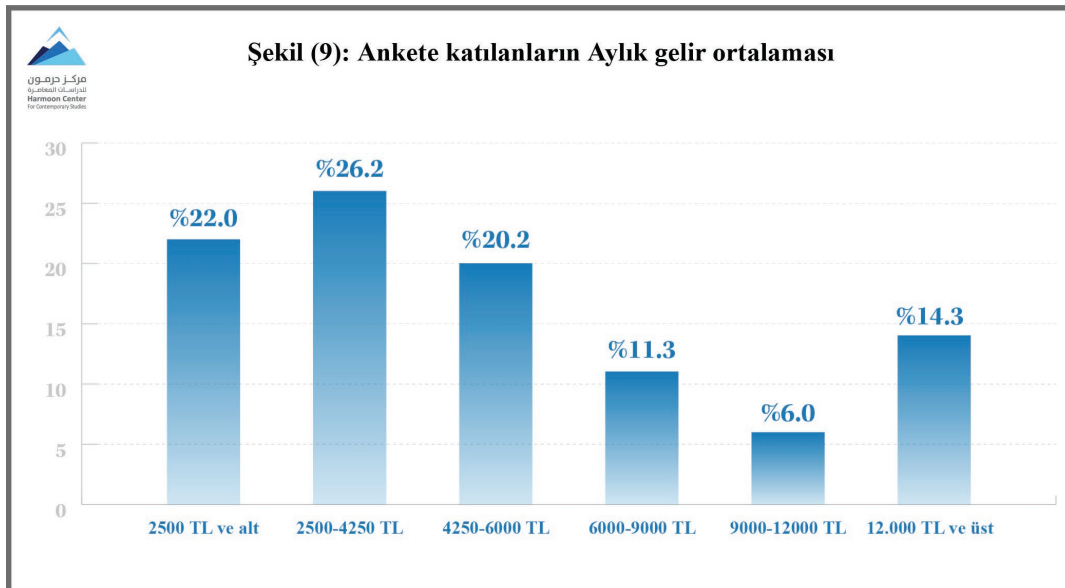
Ankete katılanların eğitim seviyelerine gelince; %54,2'si üniversite mezunu, %18,8 i lise mezunu, %14,3 ü doktora ve yüksek lisans yapanlar, %10,3'ü orta okul mezunu, orta okulunu tamamlamayanların oranı ise %0,5 şeklindedir. Bu tür anketlere katılan kitlenin eğitim seviyesi, genelde yüksek olduğu için; bu oranlar Türkiye’de yaşayan Suriyelilerden çok, ankete katılanları temsil etmektedir. Öte yandan, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin eğitilmiş kesimin az olmadığını göstermektedir, bu eğitim seviyeleri yaşam tarzı, çalışma, iletişim şekli ve dil öğrenimi gibi birçok konuyu etkilemektedir.

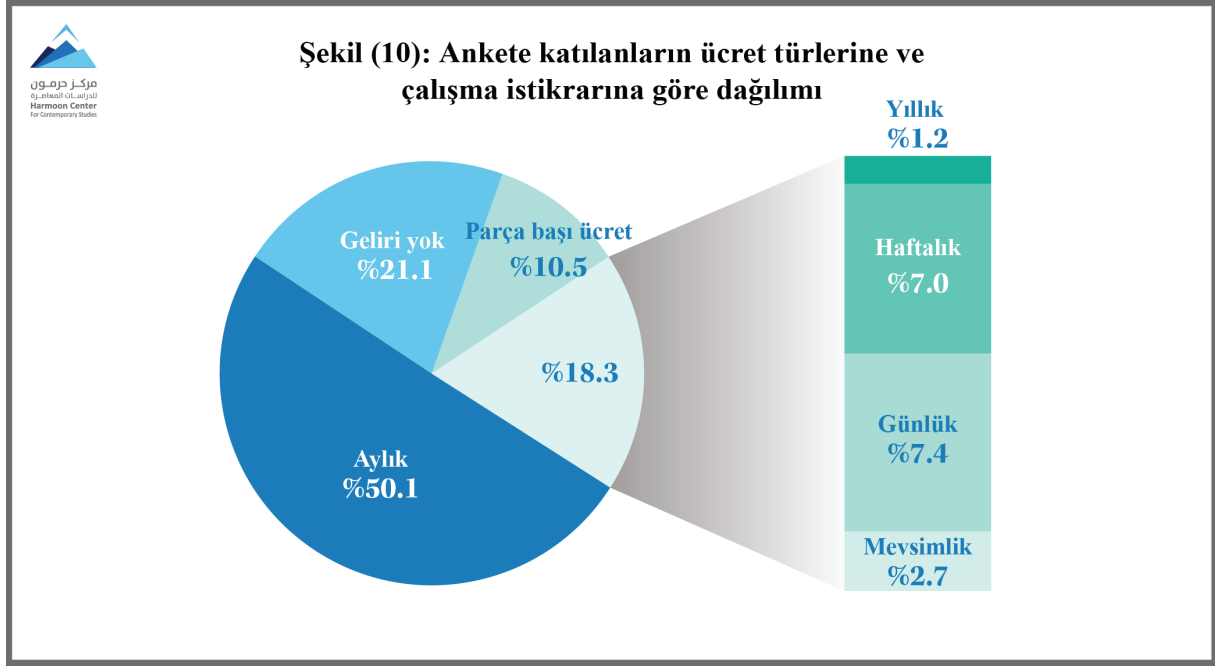
Ankete katılanların arasındaki işsizlik oranının yüksek olması dikkat çekicidir. Bu da yaşam standartlarının düşük olduğunu göstermektedir. Ele alınan kitlenin bir kısmı, iş imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle, uzmanlık alanları dışında, düşük ücretlerle günlük veya mevsimlik şeklinde çalışmaktadır. Buna rağmen, ekonomiye azımsanamayacak bir katkıda bulunmaktadır. Bu da yük olmadıklarını, aksine bir kazanç olduklarını yansıtmaktadır.

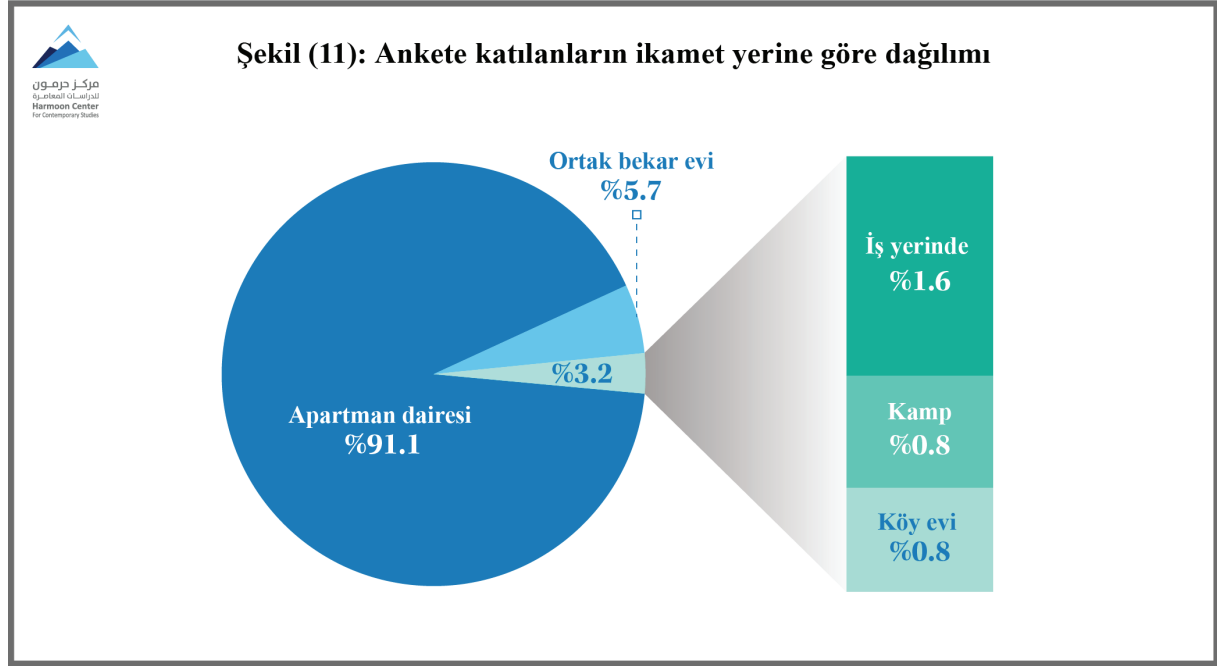
Aylık gelir ortalaması ile alakalı olarak; ankete katılanların eğitim seviyesi yüksek olmasına rağmen %75'inin geliri orta veya düşüktür. Fiyatların istikrarsızlığı, enflasyonun yükselmesi ve ev kiralalarının hızlıca artması gibi konulardan dolayı da bu düşük gelir, Suriyelilerin yaşam standartlarına ve yaşam tarzlarına yansımaktadır. Bu durum, Türkiye'deki Suriyelilerin rahat bir yaşam sürdürdüklerine dair olan iddiaları çürütmektedir.

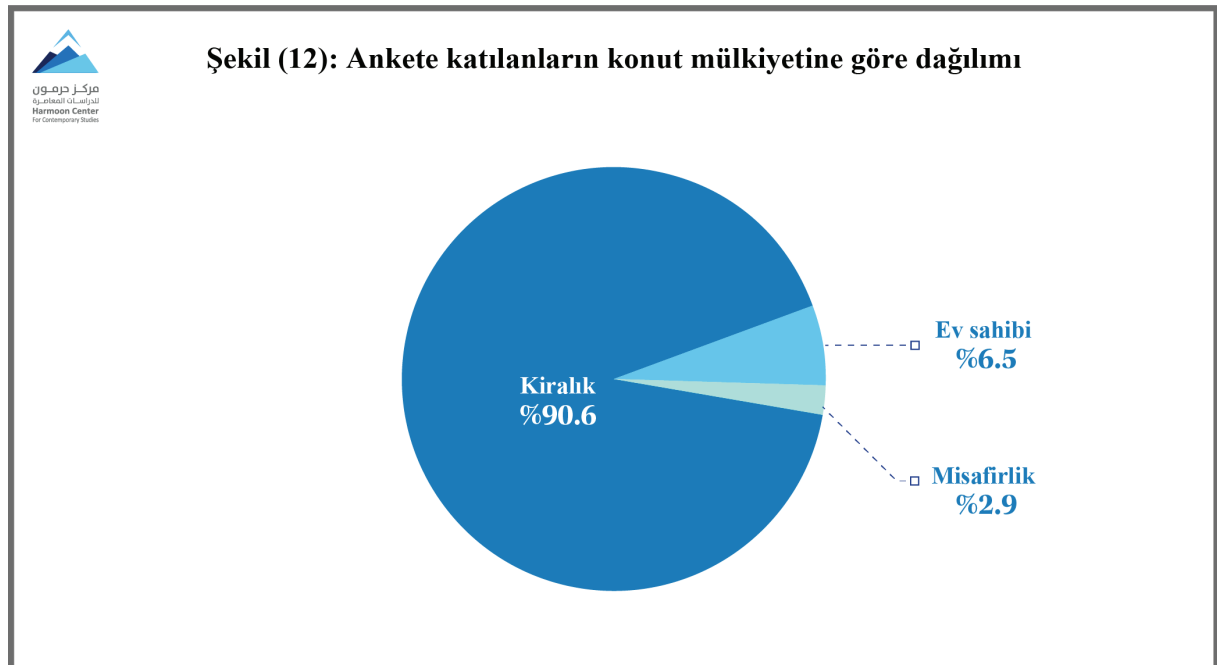
Gelir tablosuna göre, sadece %50 sinin düzenli bir geliri vardır, geri kalanları ise düzenli bir gelire sahip olmadıkları için yaşam standartları ve toplumla uyum sağlamaları olumsuz etkilenmektedir.

Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu, kiralık evlerde oturmaktadırlar. Hızla artan kiralari göz önünde bulundurulursa, Suriyelilerin konut kiralari için yıllık ne kadar Yüksek meblağlar ödedikleri anlaşılabilir.

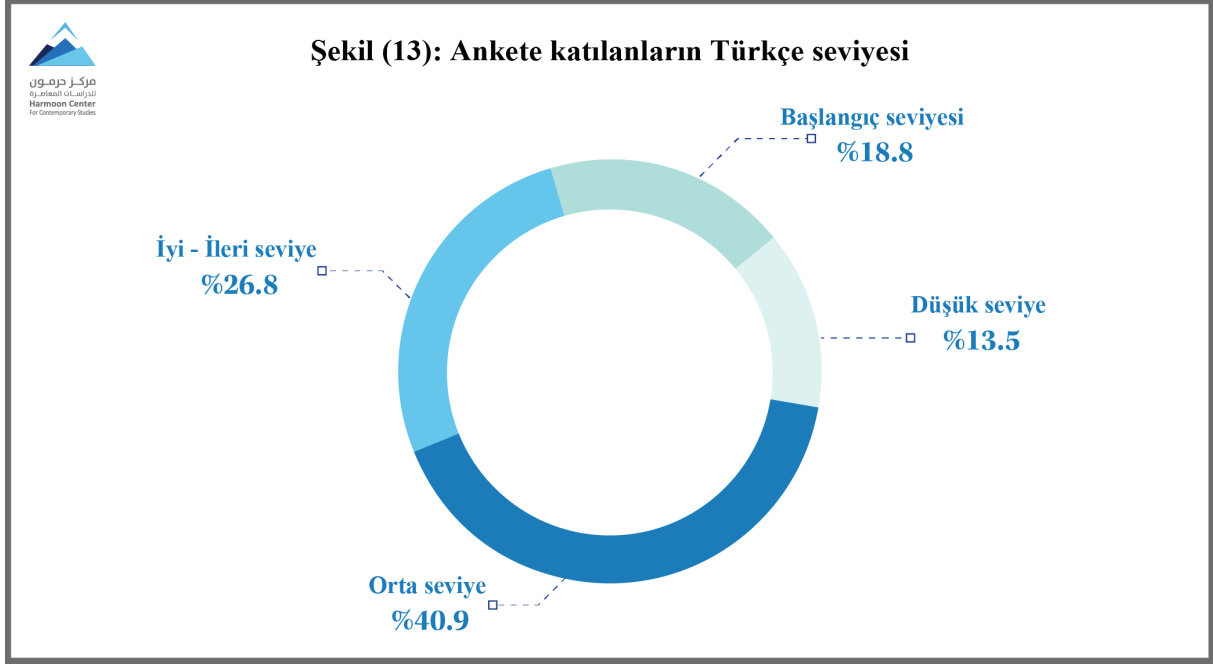

Ankete katılanların büyük çoğunluğu kiralık evlerde otururken, bazıları ev temin edemedikleri için başkalarının evinde misafir olarak kalmaktadırlar. Ayrıca ev alabilen küçük bir grup vardır (%6,5).

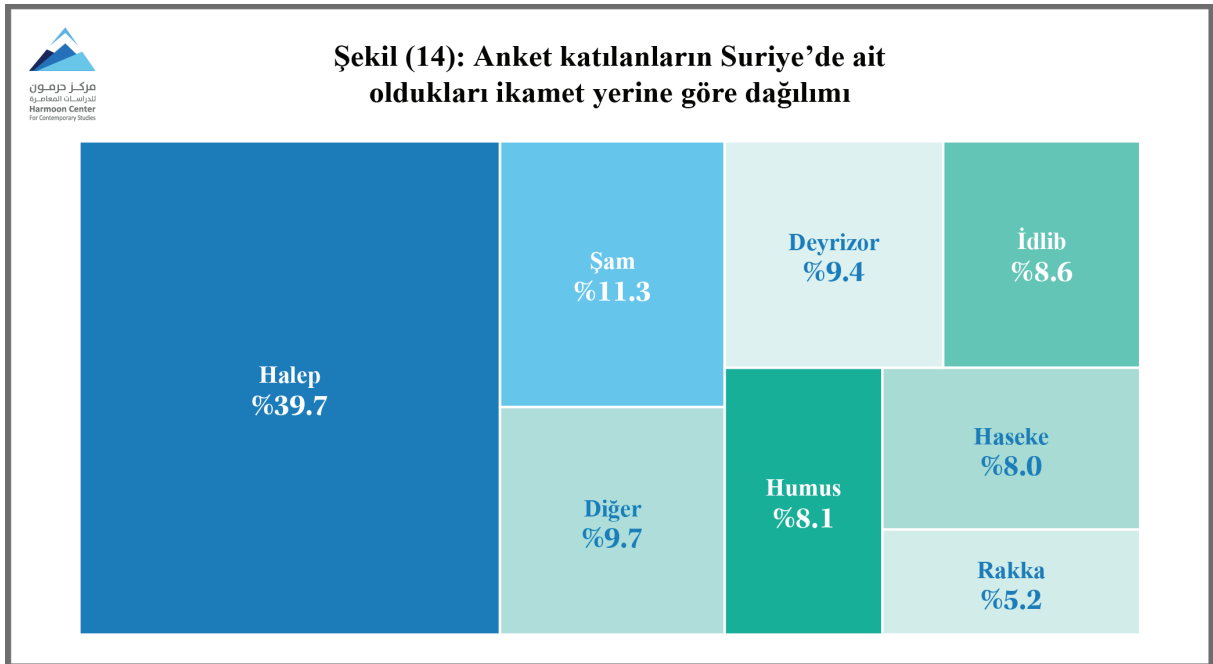

Ankete katılanların %65 i Türkçeyi iyi veya orta seviide konuşabilmektedir. Bu durum, ev sahibi toplum ile uyum sağlamaları açısından-

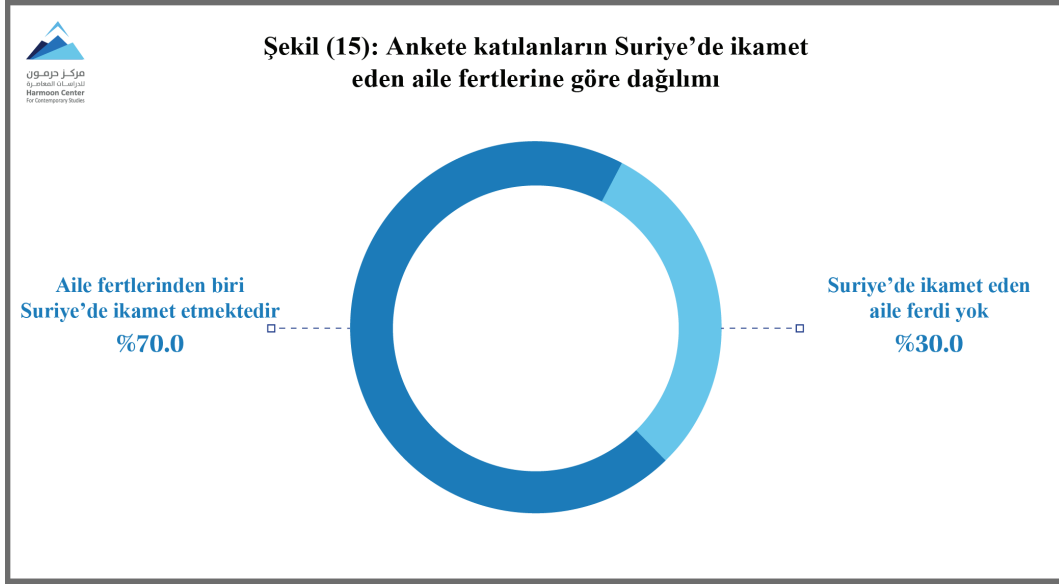
dan olumlu bir durumdur. Grubun yüksek eğitim seviyesinin de bu meseleyi olumlu bir şekilde etkilediğini düşünmekteyiz.

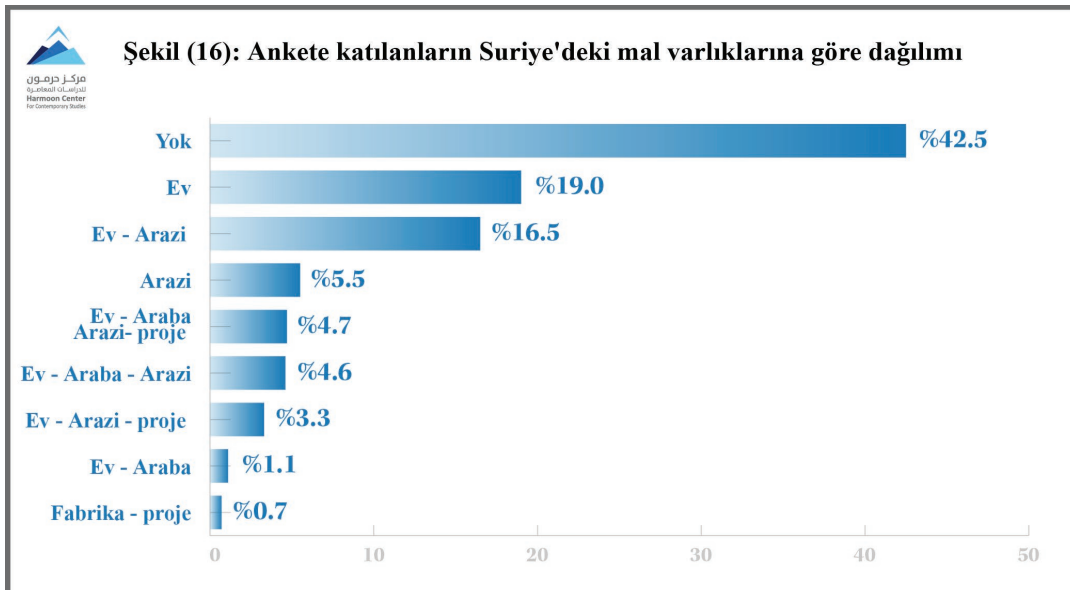
Ankete katılanların Suriye'deki şehirlerine gelince; büyük bir çoğunluğu Halep'ten göç ederken, Şam, Humus ve Haseke gibi birçok şehirden de göç edenler bulunmaktadır.

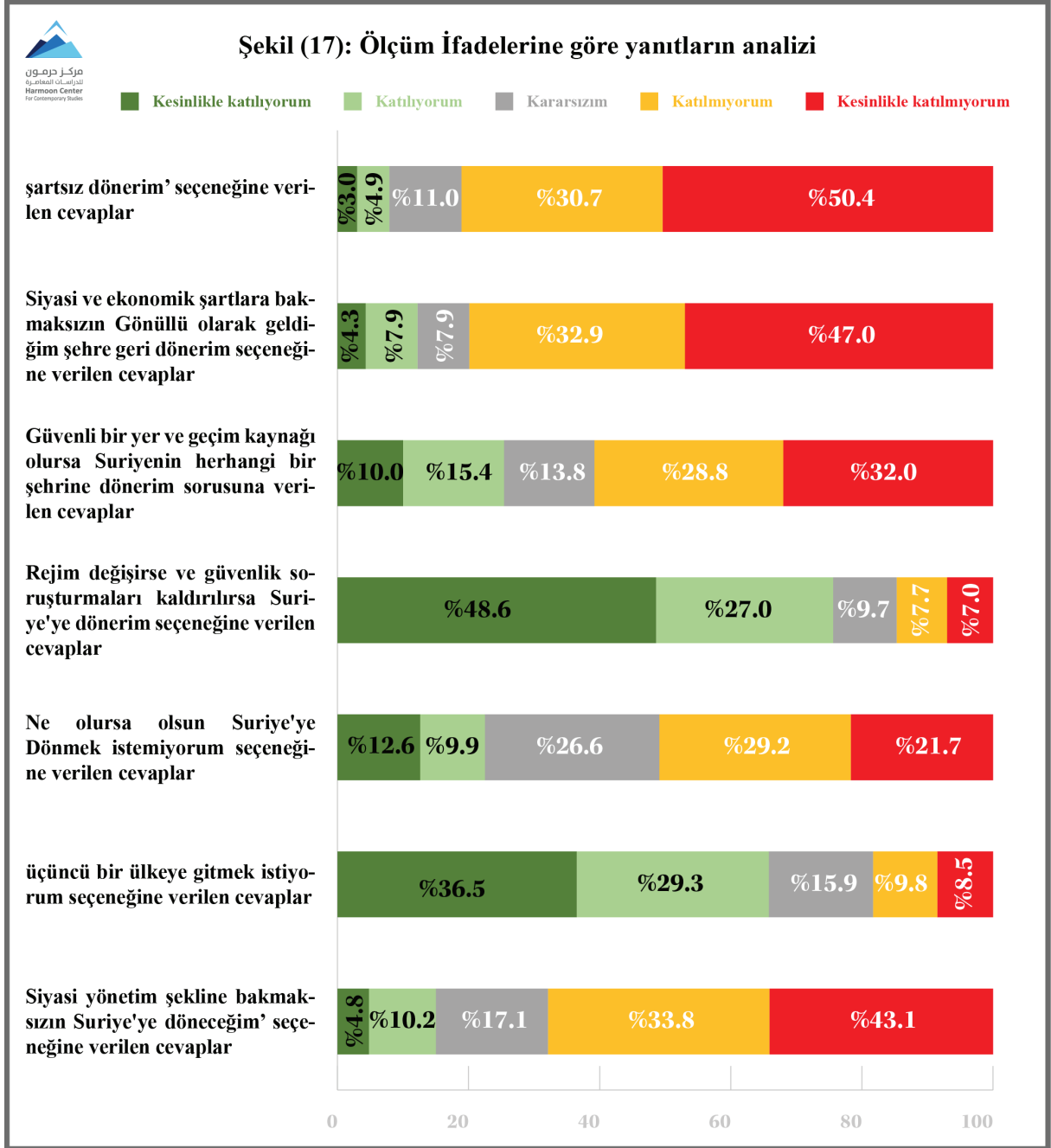
Bahsi geçen grubun büyük bir çoğunluğunun hala Suriye’de yaşayan aile fertlerinin olması, kendilerine hem maddi hem de manevi sorumluluğa neden olmaktadır.

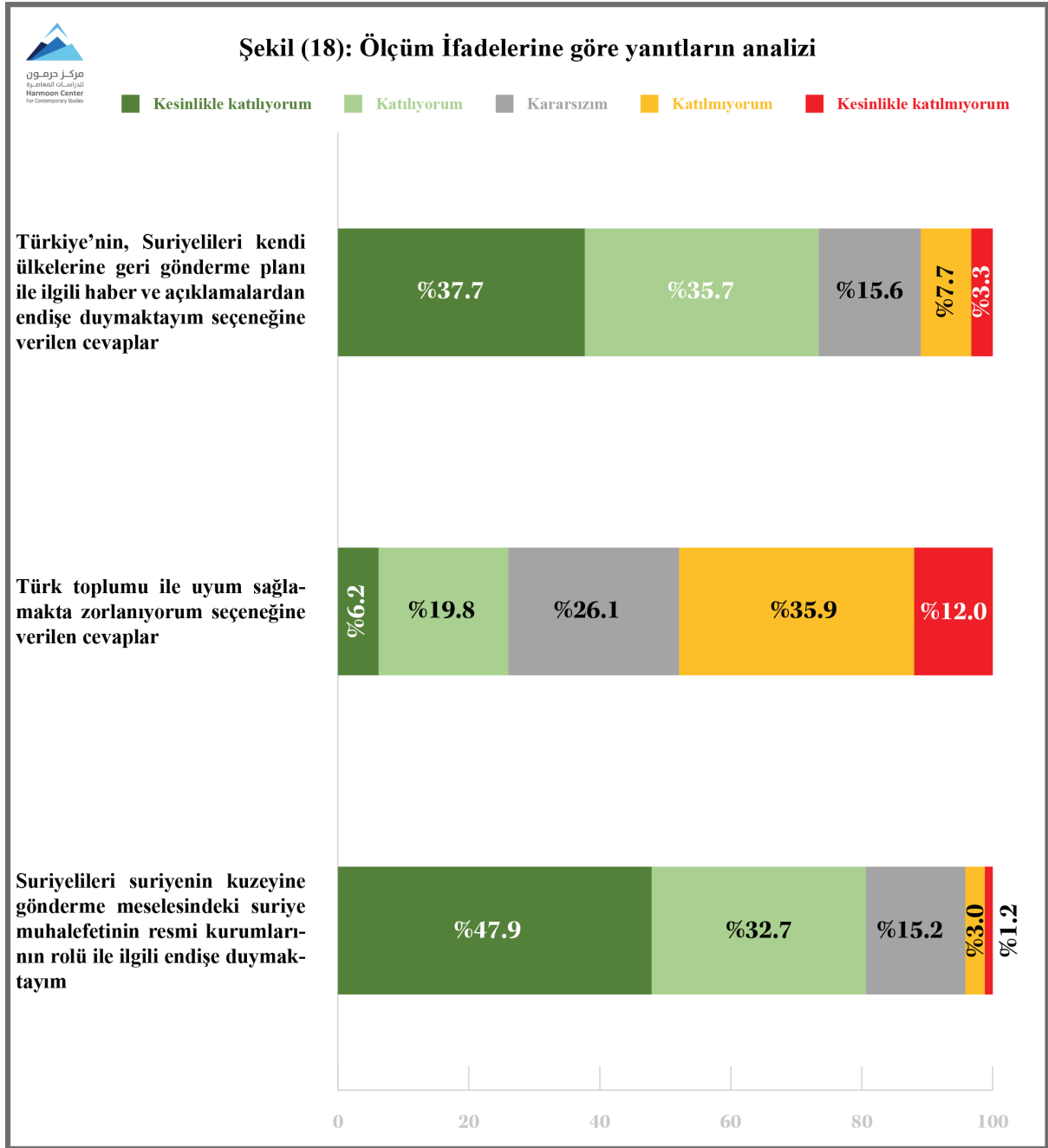

Ankete katılanların %58’nin Suriyede yatırımı, tarlası, arabası veya evi olduğu için, Suriye’deki rejim tarafından el konulma riski bulunmaktadır. Öte yandan Suriyelilerin kendi memleketinde sahip oldukları tarla ve ev benzeri şeyler, onların geri dönüş kararını etkilemektedir.

4. Verilen cevaplara göre analizler:

Seçenekler arasında yer alan (En kısa zamanda, şartsız bir şekilde Suriye'ye dönmek istiyorum) ifadesine verilen cevapların oranlarına gelince; ankete katılanların %3'ü kesinlikle katılıyorum, %4.9 , kesinlikle katılmıyorum %50.4, katılmıyorum diyenlerin oranı ise %30.7 şeklinde olmuştur. Bu sonuçlara göre, bahsi geçen grubun %80'inden fazlası, geri dönüşünü belirli şartlara bağladığı an-

laşılmaktadır. Yukarıdaki soruya ‘katılıyorum’ cevabını verenlerin büyük çoğunluğu, aylık yaklaşık 6000TL. kazanıp 3 kişiden oluşan bir aileyi geçindiren ve Suriye’de akrabası olan kimselerdir. Yatırım sahibi olup, Türk vatandaşlığını kazanan, Türkçeyi iyi bilen, yüksek lisansı veya doktorası olan ve Suriye’de mülk sahibi olan kesimden ise, yukarıdaki soruya ‘katılıyorum’ cevabını verenlerin sayısı oldukça azdır. Dolayısıyla, psikolojik ve manevi faktörlerin yanında, alınan geri dönüş kararını maddi faktör de etkilemektedir.

Siyasi ve ekonomik şartlara bakmaksızın (**Gönüllü olarak geldiğim şehre geri dönerim**) seçeneğine, ankete katılanların %80’i, geri dönüşünü ekonomik ve siyasi şartların iyileştirilmesine bağladığı için, ‘katılmıyorum’ cevabını verirken, %12,2 ‘katılıyorum’ cevabını vermiştir. ‘Katılıyorum’ cevabını verenler ise iki gruba ayrılmaktadır; birincisi: kampta kalan veya düzenli geliri olmayan kimseler. Bu grup, Suriyedeki yaşam şartları şu an yaşadıkları durumdan daha iyi olduğunu düşündükleri için bu seçeneği seçmişlerdir. İkincisi ise: Türkiye’de iyi bir geçim kaynağı olup Suriye’de de mülk sahibi olan ve siyasetten çok kendi işine bakan ve dolayısıyla Suriye’ye dönerse habise atılma riski az olan kimselerden oluşmaktadır.

Güvenlikli bir yer ve geçim kaynağı olursa (**Suriye’nin herhangi bir şehrine dönerim**) sorusuna; ‘katılıyorum’ diyenlerin oranı 15.4 iken, ‘kesinlikle katılıyorum’ diyenlerin oranı %10, ‘katılmıyorum’ diyenlerin oranı %60, ‘kararsızım’ diyenlerin oranı ise %13.8 şeklinde olmuştur. Bu soruya ‘katılmıyorum’ cevabını verenlerin oranının yüksek olması, dönüş yerini (belirsiz) bırakılmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz. ‘Katılıyorum’ cevabını veren gurubu incelediğimizde; büyük bir çoğunluğu işsiz, düşük gelirli ve kendi evi olmayıp, yaş ortalamaları ise (44- 55) ve (65 ve üst) olan kimselerin olduğu

anlaşılmaktadır. Bu oranlar, orta yaş ve yaşlı grupların geri dönüşe daha sıcak baktıkları göstermektedir.

(Rejim değişirse ve güvenlik soruşturmaları kaldırılırsa Suriye'ye dönerim) seçeneğine; 'katılıyorum' cevabını verenlerin oranı oldukça yüksek çıkmaktadır %75,6, 'kararsızım' cevabını verenlerin oranı ise %9.7'dir. Bu oranlar, Güvenlik ile ilgi endişelerini giderilirse Suriyelilerin çoğunun, yapılan birçok araştırmanın sonucuna zıt bir şekilde, ülkelerine dönme ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir. 'Katılmıyorum' cevabını veren kesim ise (oranı %14); genç olup Suriye'de mülkü olmayanlar ve STK'larda çalışıp ortalama 12000 TL. Geliri olan kimselerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere, yönetim sisteminin değişmesi ve tutuklamaların durdurulması gibi şartlı dönüşü göz önüne aldığımızda, kabul edenlerin oranları değişmiştir.

Ne olursa olsun **(Suriye'ye Dönmek istemiyorum)** seçeneğine, 'kesinlikle katılmıyorum' cevabını verenlerin oranı %50,9 iken, genellikle (44-25) yaşlar arasında olup çeşitli ikamet izni sahiplerinden oluşan %22,5'lik bir kesim 'katılıyorum' cevabını vermiştir. Geri dönüşünü birçok faktöre bağlayıp 'Kararsızım' diyenlerin oranı ise %26,6'dır. Bu sonuçlar, yine, Suriyelilerin kendi ülkelerine hiç dönmek istemediğine dair iddiaları çürütmektedir.

Suriyelilerin bu dönemde yaşadığı, belirsizliği göz önünde bulundurarak **(Şu an üçüncü bir ülkeye gitmek, Suriye'ye dönmekten daha yararlıdır)** seçeneğine cevaben; ankete katılanların %65.8'i son dönem Türkiye'de gittikçe artan, bazen de ırkçılığa ulaşan, ayrımcı davranış ve açıklamalardan dolayı, bu seçenek kendilerine göre en iyi seçenek olduğunu düşünmektedirler. Suriye'deki durumun hala yaşama elverişli olmamasının da bu oranın yükselmesinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. %15.8i 'kararsızım' cevabını verirken, ge-

nelde Suriye’de akrabası olup, Türkçeyi de bilen ve kendi evi olanlardan oluşan %18.3lük bir grup ‘katılmıyorum’ cevabını vermiştir.

(Savaş biterse yönetim şekline bakmaksızın Suriye’ye döneceğim) seçeneğine; genelde yaşları ilerlemiş ve Suriye’de akrabası olan bir kitleden oluşan %15’lik bir grup ‘katılıyorum’ cevabını vermiştir. Bu cevabı tercih etmelerinin sebebine gelince, siyasetle ilgilenmemelerine bağlamaktayız. ‘Kararsızım’ cevabını verenlerin oranı %17,1 iken, Suriye’deki sorunun birinci derecede siyasi bir sorun olduğu için, ankete katılanların %67,9’u Suriye’ye geri dönüşlerini yönetim şekline bağlamaktadır.

(Türkiye’nin, Suriyelileri kendi ülkelerine geri gönderme planı ile ilgili endişe duymaktayım) seçeneğine gelince; ankete katılanların %75’i endişe duyduklarını ifade ettiler. Bu endişeler, bu tür açıklamaların, ilk defa bu kadar önde gelen devlet görevlilerinden gelmesi dolayısıyla, haber kanallarında sıkça dile getirilmesi, birbiriyle yarışan gruplar tarafından yönetilen İdlib, Barış pınarı, Fırat kalkanı ve Zeytin dalı bölgelerindeki istikrarsızlık, geçim kaynağının bulunmama riski ve kendilerinin aslen ait oldukları bölgeler olmamasından kaynaklanmaktadır. Endişe duymuyorum anlamına gelen ‘katılmıyorum’ cevabını verenlerin oranı ise %11dir. Bu grup ikiye ayrılmaktadır; birincisi: orta ve düşük gelirli veya işsiz olup (55-64) yaşlarındadır. İkincisi ise: Türk vatandaşlığını kazanıp kendi evinde oturan ve ortalama aylık geliri 12000 TL. Olanlardan oluşmaktadır. İki grubun koşulları arasındaki bu farklılık, bizi siyasi bilinçte bir farklılığa veya tercihe dayalı bir seçime götürebilir.

(Türk toplumu ile uyum sağlamakta zorlanıyorum) seçeneğine; sadece %26 ‘katılıyorum’ cevabını verirken, katılanların %48’i ‘katılmıyorum’ cevabını vermiştir. ‘Katılıyorum’ diyenlerin ve entegre

olmakta zorlananların çoğu, Gaziantep, Şanlıurfa gibi Suriyelilerin yoğun bir şekilde yaşadıkları ve dolayısıyla yerel toplumla ilişkileri az olan, özel sektörde çalışıp, kampta veya bekar evinde yaşayan, geliri 6000- 9000 tl arasında olan ve yaşları (44- 55) arasında olan bir kitleden oluşmaktadır. Bu bağlamda Şanlıurfa'nın yerel halkının, genelde, Arapça konuşabilmesi, orada yaşayan Suriyelilerin Türkçe öğrenme ihtiyacını azaltmaktadır. Ayrıca özel sektördeki uzun mesai saatlerinden dolayı, Suriyelilerin yerel toplumla kaynaşmaları veya Türkçe öğrenmelerini daha zor bir hale getirmektedir. Yaş grubu, yerleşim yeri (kamp- bekar evi), geçici koruma altındaki bireylerin hareket kabiliyetinin sınırlı olması gibi birçok faktör, bu konuyu ayrıca etkilemektedir.

(Suriyeli muhalefetin, Türkiye'deki Suriyelilerin Kuzey Suriye bölgesine yerleştirilmeleri meselesi ile alakalı, açık bir tutumunun olmamasından endişe duyuyorum) seçeneğine cevaben, ankete katılanların %80'inden fazla 'katılıyorum' cevabını verdi. Bu oran, Suriyeli muhalefetin resmî kurumları ve Suriyeliler arasındaki bağların çoktan koptuğunu ve güvenin olmadığını göstermektedir. Şanlıurfa ve Gaziantep'te yaşayıp geçici koruma altında, 3 kişilik ailelere bakan ve özel sektörde çalışıp 6000- 9000 TL arası kazanan %3'lük bir kitle ise 'katılmıyorum' cevabını vermiştir. Bu grup, Suriye muhalefeti kurumlarının hiçbir etkisini görmedikleri için, bu etkinin / rolün olmaması, onalar için bir endişe sebebi olmadığını düşünmektedirler.

5. Sonuçlar:

1. Ankete katılanların yaklaşık %80'i, gönüllü bir dönüş olması ve asıl ait oldukları yere geri dönmeleri halinde Suriye'ye dönmeyi arzulamaktadır. bu dönüş temel olarak, siyasi ve ekonomik koşulları ve güvenliğin ve geçim kaynağının sağlanmasına bağlıdır.
2. Türkiye'deki Suriyelilerin çoğu yardım almayıp geçimini çalışarak sağlamaktadır. Ayrıca Türk resmi istatistiklerinin de gösterdiği gibi; Suriyeliler'in sadece %1,35'i kamplarda, geri kalanlar ise İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay başta olmak üzere Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşamaktadır.
3. Anket sonuçları, politik değişkeninin ve siyasi yaşam standartlarının Suriyeliler'in çoğunluğunun geri dönme kararının üzerindeki etkisinin önemini göstermiştir. Suriye'deki savaşın temel nedeni hakkındaki söylentileri bir kenara bırakarak; gerçek temel nedeni siyasi olduğundan dolayı bu durum anlaşılabilir.
4. Ankete katılanların büyük bir kısmı, mevcut rejimin değişmesi ve güvenlik soruşturmaları kaldırılması durumunda Suriye'ye geri dönmeyi kabul ettiği anlaşılmaktadır. Daha önce rejimin açıkladığı aflara güvenip gittikten sonra hapse atılan veya rejim tarafından idam edilenlerin olması bu bağlamda ciddi bir engel teşkil etmektedir.
5. Suriyelilerin çoğunun Çalışma izni olmadan çalışmaları, düşük ücretler, zorlu çalışma koşulları ve bazı mahalle sakinleri veya devlet dairelerinde çalışanlar tarafından yapılan ayrımcılık gibi zorlu çalışma ve geçim şartları, Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunun geri

- dönme veya üçüncü bir ülkeye göç etme kararını etkilemektedir.
6. İkamet süresi, bazılarının iş kurması ve çocuklarının Türkçeyi öğrenmiş ve uyum sağlamış şekilde okullara ve üniversitelere gitmesi dönme isteğini azaltmaktadır.
 7. Suriyelilerin büyük bir kısmında, kendi ülkelerine geri dönme isteği vardır. Ancak bu dönüşü, hem fiziki hem de psikolojik açıdan sağlıklı bir ortamın olmasına bağlamaktadırlar.
 8. Suriye’de (ev, tarla, araba, yatırım) gibi maddi mal varlıkların olması, geri dönme kararında etkili bir rolü bulunmaktadır.
 9. Türkiye’de ikamet eden Suriyeli yaşlı kesim, geri dönmeye daha çok meyillidir.
 10. Suriyeliler için, kendi şehirlerine dönecek olmaları etkili bir faktör sayılmaktadır. Öyle ki, güvenliğin ve geçim kaynaklarının sağlanması durumunda bile, ankete katılanların %60’i farklı bir şehre dönmeye sıcak bakmamaktadır.
 11. Suriyeliler’in bir kısmı düzen, iş fırsatları, hizmetler ve bir merkezi otorite sağlandığı takdirde Türkiye’nin kontrolü altında bulunan Kuzey Suriye bölgelerine dönmeyi tercih etmektedir.
 12. Suriyeliler’in çoğu, Suriyelileri Kuzey Suriye bölgelerine gönderme haberlerinden dolayı endişe duymaktadır. Zira, Idlib, Barış Pınarı, Fırat kalkanı ve Zeytin Dalı bölgelerinin istikrarı ve merkezi otoritesi yoktur, aksine birbirileriyle çatışan grupların kontrolü altındadır. Aynı zamanda iş fırsatları ve gelir kaynaklarının olmamasından dolayı endişe edilmektedir. Ayrıca bu bölgeler geldikleri bölgeler değildir. Bu endişeler farklı çözüm ve seçenekleri düşünmek zorunda bırakmaktadır.

13. Suriyeliler'in büyük bir kısmı ile resmi muhalefet kuruluşları arasında güvensizlik olduğu ve aralarındaki iletişiminin uzun zamandır kopuk olduğu anlaşılmaktadır.
14. Suriyeliler, çözüm konusunda karşılaştığı belirsizlik, Suriye ve Türkiye dışında, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, üçüncü bir ülkeye göç etmeleri, şu an için Suriye'ye dönmekten daha mantıklı olduğunu düşünmektedirler. Suriyelilere göre Türkiye, özellikle bazı durumlarda ırkçılığa kadar giden ayrımcı davranış ve açıklamaların artmasıyla birlikte çalışmak ve ikamet etmek için artık uygun bir ülke değildir. Suriye de güvenli bir ülke olmayıp, yakın zamanda güvenli olmasının ihtimali zayıftır. Bundan dolayı büyük bir oranın, risksiz olmayan bu seçeneği kabul etmektedir.
15. Ankete katılanların geri dönme hakkında verdikleri yanıtlar, objektifliğe daha yakın olup, Suriyelilerin ülkelerine geri dönmek istemediklerini gösteren abartılı anket, araştırma ve raporlardaki açıklama ve oranların birçoğuyla zıt düşmektedir.

Harmoon Araştırma Merkezi:

Harmoon Araştırma Merkezi, Suriye meselesi ile ilgili siyasi, toplumsal ve entelektüel konular başta olmak üzere, Suriye’de devam eden çatışmalar ve bu çatışmaların gelişme senaryoları hakkında çalışmalar ve araştırmalar yapmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen bağımsız bir araştırma kurumu olan Harmoon merkezi, sivil toplumun performansını arttırmayı ve demokrasi bilincini yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, Arap meseleleri, bölgesel ve uluslararası Arap ilişkileri ile ilgilenmektedir.

Harmoon, Suriye’nin geleceğini demokrasi, özgürlük, adalet ve insan hakları temellerine dayalı ve eşit yurttaşlık değerleri üzerine inşa etmek amacıyla; Suriyelilerin meselelerini ele alan girişimleri başlatmakta ve yapıcı bir diyalog alanı ve fikirlerin buluştuğu bir meydan olmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Bölümü:

Bu bölüm, Suriye’nin temel konularını ve sorunlarını ele alan ve uygun çözümler ve alternatifler öneren objektif çalışmalar sunmaktadır. Aynı zamanda, bilimsel araştırma ilkelerini esas alan ve özgün bir araştırma gayreti içeren eğitimsel, kültürel, hukuki, ekonomik, sosyal ve siyasi araştırmalar üretmektedir.

Araştırma bölümü, mevcut durumu inceleyen araştırmalar sunmaya özen göstermenin yanı sıra, Suriye’nin geleceğindeki eğitim, kültür, hukuk, düşünce ve siyaset sistemlerini yeniden inşa etmeyi ve aralarındaki karşılıklı etkileşimi incelemeyi amaçlayan araştırmalar yapmaktadır. Ayrıca, Suriye savaşının etkilerini ve bu etkileri gelecekte çoğunlukçu demokrasi sistemiyle aşmanın yollarını araştırmaktadır.

Siyasi Araştırmalar

Sosyal Araştırmalar

Ekonomik Araştırmalar

Hukuki Araştırmaları

Çeviriler

مركز حرمون للدراسات المعاصرة

Harmoon Center for Contemporary Studies

Harmoon Araştırmalar Merkezi

Doha, Qatar:

Tel. (+974) 44 885 996

PO.Box: 22663

Istanbul, Turkey:

Tel. +90 (212) 813 32 17

PO.Box: 34055

Tel. +90 (212) 542 04 05

www.harmoon.org